

ПИТАННЯ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

QUESTIONS OF MEDICAL EDUCATION

УДК 616-089:378.14

ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ ХІРУРГІЧНОГО РОЗДІЛУ НА
ПЕРЕДАТЕСТАЦІЙНОМУ ЦИКЛІ СПЕЦІАЛІСТІВ З МЕДИЦИНИ НЕВІДКЛАДНИХ СТАНІВ

В. Д. Шейко, С. І. Панасенко
ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

В статті розглянуті питання дидактичних основ післядипломної освіти та проаналізовані базові і перспективні методи навчання спеціалістів з медицини невідкладних станів. На основі наукового аналізу навчальної програми та робочого навчального плану вироблено пропозиції щодо покращення процесу навчання.

Ключові слова: дидактика, післядипломна освіта, методи навчання.

За даними Всесвітньої Організації Охорони здоров'я смертність внаслідок нещасних випадків і серцевих нападів в країнах Європи втричі вище, ніж в Сполучених Штатах. Однією з причин такого високого показника є проблема підготовки спеціалістів з медицини невідкладних станів (СМНС), що разом з відносно слабкою інфраструктурою невідкладної допомоги знижує можливість адекватно реагувати в разі несподіваного захворювання, нещасного випадку або катастрофи [6]. Саме вирішенню цих проблем в Україні присвячений наказ МОЗ України від 07.05.2007р. № 226, згідно якого розроблені навчальний план та уніфікована програма передатестаційного циклу зі спеціальності “Медицина невідкладних станів”. Навчальний план і програма схвалені Координаційною науково-методичною радою з післядипломної освіти лікарів і провізорів при Головному управлінні освіти, науки і інформаційно-аналітичного забезпечення Міністерства охорони здоров'я України [4, 5].

Метою роботи було визначення дидактичних засад викладання хірургічного розділу на передатестаційному циклі спеціалістів з медицини невідкладних станів.

Матеріал та методи дослідження. У 2010 році кафедрі хірургії №2 ВДНЗУ «УМСА» доручено викладання розділу “Невідкладна допомога при гострих хірургічних захворювання і травмах органів грудної та черевної порожнини і політравми” передатестаційного циклу (ПЦ), який включає питання з основних видів гострої хірургічної патології та хірургічної травми, що зустрічається в практиці лікаря швидкої допомоги. В процесі розробки робочого навчального плану та його обговорення, автори звернули увагу на суттєві відмінності методологічних засад проведення занять у студентів та лікарів-курсантів (ЛК) передатестаційного циклу [1, 2, 8, 9].

Результати дослідження та їх обговорення. Метою ПЦ є визначення базисного рівня знань та умінь СМНС, поглиблення його теоретичних знань і вдосконалення практичних навичок для проходження атестації на відповідну кваліфікаційну категорію. Відповідно до мети, навчальні завдання можна розділити на три категорії: пізнавальні, психоемоційні і психомоторні. Пізнавальні цілі охоплюють знання, розуміння і застосування учбового матеріалу. Психоемоційні цілі відносяться до відчуттів та емоційної насиченості матеріалу і направлені на формування зацікавленості та старанності курсантів. Психомоторні цілі включають фізичне виконання навичок. З позиції подання навчального матеріалу, безпосередня реалізація зазначених цілей може відбуватися у вигляді усної розповіді (лекції, семінари) та практичних занять (тренінгів).

Подача матеріалу у вигляді усної розповіді - це когнітивний план заняття, та інформація, яку подає викладач шляхом лекцій, семінарів із використання фото- і відеоматеріалів. Викладач може застосовувати демонстраційний показ тематичних хворих, як спосіб навчання. Викладач повинен досконально і глибоко знати тему кожного заняття, зачитування змісту заняття слово в слово не припустимо. План заняття із курсантами ПЦ, на відміну від такого у студентів, має бути динамічним документом, що містить основні моменти, які допомагають подавати матеріал належним чином. Плани занять повинні базуватися на місцевих практичних напрацюваннях, наукових даних, адміністративно затверджених в регіоні медичних стандартах надання невідкладної медичної допомоги при гострих хірургічних захворювання і травмах органів грудної та черевної порожнини. Практичні

заняття – це частина навчальної програми, яка стосується в першу чергу навичок і вмій. Курсанти повинні продемонструвати володіння всіма навиками, вказаними по кожному розділу згідно з вимогами кваліфікаційної характеристики СМНС.

Якщо оповідна частина подана у вигляді лекції, то перш, ніж вимагати з курсанта володіння навиками, викладач повинен провести демонстраційний показ, після якого курсанти під його керівництвом (або самостійно) можуть приступати до відпрацювання навиків на практичній частині заняття. Викладачі повинні постійно заохочувати курсантів за успіхи. Із слухачами, яким складно відпрацювати яку-небудь тему, потрібні додаткові корективні заходи. Добре відомо, що за демонстраційним показом повинна слідувати практична частина, в ході якої навик має бути відпрацьований до досконалості. Якщо відразу ж після демонстраційного показу слідує добре організована практична частина під керівництвом викладача, то це лише сприяє відточуванню майстерності і успішному застосуванню навиків на практиці. По контексту практичні заняття повинні допомогти ЛК зрозуміти суть застосування набутих знань і навиків як фахівців, що надають першу невідкладну медичну допомогу. Текстова частина повинна співвідноситися з мотиваційним формулюванням і пояснювати чому, де і коли СМНС знадобиться застосувати свої знання або навик. Украй важливо, щоб викладач міг пояснити це курсантам.

З позиції сприйняття навчального матеріалу курсантами, можна виділити три основні стилі навчання: 1) прослуховування; 2) візуальне сприйняття 3) кінестетичне навчання. Учбова програма повинна бути подана так, щоб задовольнити потреби курсантів у всіх трьох стилях навчання. Ці методи не мають бути відірвані від плану заняття, а використовуватися як додаток до нього. Викладач повинен мати право, за власним бажанням включати в заняття додаткову інформацію, виходячи з власного досвіду. *Прослуховування* дає можливість викладачеві подавати матеріал усно. Найкращий ефект від застосування даного виду роботи спостерігатиметься у тих курсантів, які краще всього сприймають інформацію на слух. *Візуальне сприйняття (перегляд)* дає можливість викладачеві подавати матеріал візуально. Найкращий ефект від вживання даного виду роботи спостерігатиметься у тих курсантів, які краще всього сприймають інформацію візуально. *Кінестетичне сприйняття (виконання)* дає можливість викладачеві навчати курсантів шляхом практичного відпрацювання ними певного навика. Найкращий ефект від застосування даного виду роботи спостерігатиметься у тих курсантів, які краще всього навчаються за допомогою такого методу.

Завдання викладача на протязі всього хірургічного модулю (розділу) полягає у організації і перевірці роботи курсантів, заохочуванні їх успіхів і виявленні проблем. Викладач повинен перманентно сприяти успіхам курсантів в пізнавальній, психоемоційній і психомоторній сферах. Якщо курсантам складно зрозуміти інформацію або виконати щонебудь на практиці, викладач повинен переорієнтувати їх. Якщо для виконання якогонебудь завдання курсантам необхідний додатковий час окрім того часу, що відведене за програмою, викладач повинен провести корективну роботу з одним або групою курсантів, яким складно виконати таке завдання.

Останніми роками з тематики невідкладної медичної допомоги при гострих хірургічних захворювання і травмах органів грудної та черевної порожнини з'явилися високоякісні ілюстративні матеріали, які повинні стати невід'ємною частиною лекцій та практичних занять. По можливості, навчальні бази (кафедри), повинні забезпечити слухачів персональним методичними матеріалами. Для оцінювання теоретичної підготовки курсантів, на кафедрах повинні бути розроблені різноманітні тестові завдання та інший роздавальний методичний матеріал необхідний для курсантів. Викладач повинен проводити короткий опит після кожного заняття, аби визначити, чи засвоїли курсанти поданий матеріал. Викладач в міру необхідності повинен проводити серед курсантів перевірку їх практичних навиків. Зважаючи на специфіку хірургічного розділу та вимоги кваліфікаційної характеристики СМНС, для контролю практичних навиків, що входять до складу учбової програми, найбільш репрезентативними можуть бути ситуаційні задачі 4-го рівня складності. Останні суттєво допоможуть курсантам в підготовці до заключного іспиту, який складається із комп'ютерного іспиту, іспиту з практичних навичок і співбесіди.

Основна мета хірургічного розділу (модулю) - підготувати курсантів так, щоб вони могли виконувати базисні посадові обов'язки СМНС, відповідно кваліфікаційної категорії. Відповідно до цього, кожен курсант повинен продемонструвати наявність знань, навиків і своє відношення по кожній темі розділу. Обов'язком викладача, базової кафедри і деканату

післядипломної освіти в цілому є стежити, аби курсанти, перш ніж приступити до вивчення наступного розділу, досконало опанували попередній. Якщо ж після консультування або корективної роботи курсант не може продемонструвати здатність вивчити певну тему, виробити відношення або набути навичок, деканат післядипломної освіти не повинен залишати такого курсанта на ПЦ. Ті знання, відношення і навички, яких набуває курсант в ході виконання програми, відбиватимуться на його роботі як СМНС. Сам по собі заключний іспит не гарантує компетентність випускника після успішного виконання програми ПЦ. Деканат післядипломної освіти сумісно із базовими кафедрами повинен рекомендувати лише кваліфікованих кандидатів для здобуття тієї чи іншої кваліфікаційної категорії.

Зважаючи на вищевикладене, вимоги для успішного виконання програми розділу “Невідкладна допомога при гострих хірургічних захворювання і травмах органів грудної та черевної порожнини та політравмі” наступні:

1) Пізнавальна сфера - курсанти повинні отримати позитивні оцінки з усіх тем і на підсумковому занятті хірургічного розділу. Оцінка знань повинна проводитися відповідно до загальноприйнятих правил.

2) Психоемоційна сфера - курсанти повинні проявляти старанність і інтерес до кожної теми розділу. Якщо ж ці якості відсутні, то ці курсанти повинні отримати консультативну допомогу, аби мати можливість виробити і продемонструвати належне відношення, властиве СМНС.

3) Психомоторна сфера - курсанти повинні продемонструвати володіння всіма навичками в ході тестування по окремих темах і доскональне володіння ними - на підсумковому занятті. Оцінки повинні ставитися відповідно до загальноприйнятих правил оцінки умінь і навичок.

Підсумок

Визначати необхідний мінімум практичних навичок для успішного закінчення курсу повинні місцеві державні інстанції, що займаються наданням невідкладної медичної допомоги в конкретному регіоні. Ми вважаємо, що саме такий підхід, допоможе базовим кафедрам, деканату післядипломної освіти, місцевим державним органам влади привносити додаткову інформацію або розширювати учбову програму специфічним для нашого регіону навчальним матеріалом.

Література

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г. М. Андреева - М.: Высшая школа, 2003 – 515 с.
2. Змеев С.И. Технологии обучения взрослых / С.И. Змеев - М., 2002. 458 с.
3. Громкова М.Т. Андрагогика: теория и практика образования взрослых / М.Т. Громкова - М., 2005. 340 с.
4. Про затвердження нормативів надання медичної допомоги та показників якості медичної допомоги: наказ МОЗ України №507 від 28.12.2002 р.
5. Про розробку матеріалів передатестаційних циклів та циклів спеціалізації: наказ МОЗ України №226 від 07.05.2007 р.
6. Рябочкин В. М. Служба экстренной медицинской помощи в условиях крупного города / Рябочкин В. М., Камчатова Р. А. - М. – Медикас, 1991. – 56 с.
8. Уроки для взрослых: Пособие для тех, кто работает в системе образования взрослых / Под ред. О.В.Агаповой, С.Г. Вершловского. – СПб.: Тускарора, 2003. 78 с.
9. Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе: Учебное пособие для вузов / Д.В. Чернилевский. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 560 с.

Реферати

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ХИРУРГИЧЕСКОГО РАЗДЕЛА НА ПРЕАТТЕСТАЦИОННОМ ЦИКЛЕ СПЕЦИАЛИСТОВ МЕДИЦИНЫ НЕОТЛОЖНЫХ СОСТОЯНИЙ

Шейко В. Д., Панасенко С. И.

В статье рассмотрены вопросы дидактических основ последипломного образования и проанализированы базовые и перспективные методы обучения специалистов медицины неотложных состояний. На основе научного анализа учебной программы и рабочего учебного плана разработаны предложения для улучшения учебного процесса.

Ключевые слова: дидактика, последипломное образование, методы учебы.

DIDACTIC BASES OF THE TEACHING THE SURGICAL SECTION ON PREATTESTATION CYCLE OF EMERGENCY MEDICINE STATES SPECIALISTS

Sheyko V.D., Panasencko S.I.

In the articles considered of questions of didactics bases of advanced studies and was analysed the base and perspective methods of studies of emergency medicine states specialists. On the basis of scientific analysis of educational program and academic curriculum developed suggestion to the improvement of studies process.

Keywords: didactics, advanced studies, methods of studies.